ఇండియన్ ఎకానమీ

నీతి ఆయోగ్ (NITI AAYOG)

- ★ భారతదేశంలో ప్రణాళికాబద్ధమైన సమ్మిళిత అభివృద్ధికి, ఆర్థిక సంక్షేమ పథకాల ఆధారంగా ప్రణాళికలను తయారు చేసే ప్రధాన సంస్థ ప్రణాళికా సంఘం. దీని స్థానంలో నీతి ఆయోగ్‌ను ఏర్పాటు చేశారు.
- ★ ప్రణాళికా సంఘాన్ని 1950లో ప్రారంభించారు. అప్పటి నుంచి నీతి ఆయోగ్ ఏర్పాటు వరకు ఈ సంఘం దేశంలో అన్నిరంగాల అభివృద్ధికి తీవ్రమైన కృషి చేసింది. అయితే తన విధులను మారుతున్న కాలంతో మార్చుకోకపోవడంతో దాన్ని రద్దు చేశారు.
- ★ నీతి ఆయోగ్ (నేషనల్ ఇన్‌స్టిట్యూషన్ ఫర్ ట్రాన్స్‌ఫర్మింగ్ ఇండియా) అనే పేరుతో భారత ప్రభుత్వం 2015, జనవరి 1న ఏర్పాటు చేసింది. నీతి ఆయోగ్‌ను కేంద్ర మంత్రివర్గ తీర్మానం ఆధారంగా ఏర్పాటు చేశారు.
- ★ నీతి ఆయోగ్ కేవలం సలహా సంస్థ మాత్రమే. ఇది ప్రభుత్వ విధానాలను మార్గదర్శకాలను నిర్దేశించే మేధోపరమైన సలహా సంస్థగా దీన్ని రూపొందించారు.

నిర్మాణం

- ★ నీతి ఆయోగ్ కూర్పు/ నిర్మాణం ఈ విధంగా ఉంటుంది.
- ★ దీనికి అధ్యక్షుడు భారత ప్రధానమంత్రి.
- ★ ప్రధాని నియమించే ఒక ఉపాధ్యక్షుడు ఉంటారు.
- ★ సభ్యుల్లో పూర్తికాలం పనిచేసే సభ్యులు, తాత్కాలిక సభ్యులు ఉంటారు. తాత్కాలిక సభ్యులుగా దేశంలోని ప్రధాన యూనివర్సిటీలు, పరిశోధనా సంస్థల నుంచి రొటేషన్ పద్ధతిలో ఇద్దరిని నియమిస్తారు.
- ★ ఎక్స్ – అఫీషియో సభ్యులుగా కేంద్ర మంత్రిమండలి నుంచి నలుగురు సభ్యులను ప్రధాని నియమిస్తారు..
- ★ ముఖ్య కార్య నిర్వహణాధికారి (CEO) గా భారత ప్రభుత్వ కార్యదర్శి స్థాయిలో ఉన్నవారిని ప్రధానమంత్రి నియమిస్తారు.
- ★ నీతి ఆయోగ్‌లోని పాలక మండలిలో అన్ని రాష్ట్రాల ముఖ్యమంత్రులు, గవర్నర్లు, కేంద్రపాలిత ప్రాంతాల లెఫ్టినెంట్ గవర్నర్లు సభ్యులుగా ఉంటారు.
- ★ నీతి ఆయోగ్ కింద ఏర్పాటైన ప్రాంతీయ మండళ్లు కొన్ని రాష్ట్రాలకు లేదా ఒక ప్రాంతానికి సంబంధించి నిర్దిష్ట అంశాలను పరిశీలిస్తాయి.

లక్ష్యాలు

- ★ కీలక విధాన నిర్ణయాల్లో కేంద్ర, రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలకు అవసరమైన వ్యూహాత్మక, ఆర్థిక, సాంకేతిక సలహాలను అందిస్తుంది.
- ★ వ్యవసాయదారుల ప్రయోజనాలు, వ్యవసాయ ఉత్పత్తులు, ఆహార భద్రతా అంశాలను సమ్మిళితం చేయడం.
- ★ ప్రపంచ సామాజిక, ఆర్థిక సమస్యల చర్చల్లో భారత్‌ను ప్రధాన పాత్రధారి చేయడం.
- ★ ఉత్పత్తి ప్రక్రియలో అభివృద్ధి చెందుతున్న మధ్యతరగతి వర్గాన్ని సమర్థంగా ఉపయోగించడం.
- ★ ప్రవాస భారతీయుల్ని దేశ అభివృద్ధిలో భాగస్వాములను చేయడం.
- ★ మానవ వనరులను శాస్త్రీయ, మానవ మూలధనంగా మార్చడం.
- ★ సాంకేతికత ఆధారంగా పట్టణీకరణను అభివృద్ధి చేయడం.
- ★ పౌర భాగస్వామ్యం, సమాన అవకాశాల కల్పన.
- ★ జాతీయ, అంతర్జాతీయ నిపుణులు, భాగస్వాముల మధ్య, పరిశోధనా సంస్థల మధ్య, విజ్ఞానం, నవకల్పనలు, సమాచార వ్యవస్థ పెంచే వేదిక ఏర్పాటు చేయడం.

R-13-10-17

★ జాతీయ అభివృద్ధి భద్రతా ప్రయోజనాలు, వ్యూహాత్మక దీర్ఘకాల ప్రయోజనాల ఆధారంగా పరిశోధనాత్మక చర్యలు తీసుకోవడం, వివిధ శాఖల మధ్య సమన్వయం పెంచడం.

★ అభివృద్ధి పథకాలు అమలుకు పర్యవేక్షణ, విశ్లేషణ, సమర్థ వనరుల గుర్తింపు.

★ పై అంశాలు, లక్ష్యాల సాధనకు అవసరమైన ఇతర చర్యలు తీసుకోవడం.

స్వభావం

★ నీతి ఆయోగ్ కేంద్ర ప్రభుత్వం, రాష్ట్రాల మధ్య నిరంతర, నిజమైన భాగస్వామ్యాన్ని ఏర్పాటు చేస్తుంది.

★ కేంద్ర, రాష్ట్రాలకు వ్యూహాత్మక, సాంకేతిక సలహాలు అందించే మేధో కేంద్రంగా రూపొందడానికి కృషి జరుగుతుంది.

★ రాష్ట్రాల అభివృద్ధి దేశ అభివృద్ధికి దోహదం చేస్తుందని తెలుపుతుంది.

★ సహకార సమాఖ్య వ్యవస్థను దేశంలో బలపరచడానికి, ప్రోత్సాహానికి కృషి చేస్తుంది. గ్రామ, ఉన్నత స్థాయి ప్రణాళిక మధ్య అనుసంధానం కోసం యంత్రాంగాన్ని అభివృద్ధి చేస్తుంది.

★ ఆర్థిక ప్రక్రియల ద్వారా సమ్మిళిత వృద్ధి సాధించడానికి కృషిచేస్తుంది.

★ నవకల్పనలు, సాంకేతిక పరిజ్ఞానం, వ్యవస్థాపక మద్దతులను ఒప్పందాల ద్వారా సమకూరుస్తుంది.

★ ఆర్థికాభివృద్ధి సాధనకు వివిధ రంగాలు, శాఖల మధ్య పరిష్కార వేదికగా పనిచేస్తుంది.

★ ఉత్పాదక సామర్థ్య నిర్మాణాల సృష్టికి, వాటి అభివృద్ధికి వివిధ కార్యక్రమాలను పర్యవేక్షిస్తుంది.

ప్రధాన సూత్రాలు

★ నీతి ఆయోగ్ లక్ష్యాల సాధనకు, విధుల నిర్వహణకు కింది ప్రధాన సూత్రాలు ఆధారంగా ఉన్నాయి. ప్రభుత్వ డాక్యుమెంట్ ప్రకారం... నీతి ఆయోగ్ అన్ని రంగాల అభివృద్ధికి కృషి చేయాలి. ఇది 'సమ్మిళితం, సమానత్వం, సుస్థిరత' అనే అంశాల ప్రాతిపదిక.

★ నీతి ఆయోగ్ సాధికారత నిర్మాణం, మానవ గౌరవం, జాతీయ స్వయం గౌరవం అభివృద్ధి కోసం అనుసరించే వ్యూహాన్ని తెలపడానికి 'అన్ని రంగాలు, సమగ్ర అవగాహన, సమ్మిళితం, స్థూల భావన' అనే సూత్రాల ఆధారంగా అభివృద్ధి నమూనాను రూపొందించాలని పేర్కొంది.

అంత్యోదయ

★ వ్యక్తిగత స్థాయి వరకు అభివృద్ధి ఫలాలు తీసుకెళ్లే విధంగా విధాన రూపకల్పన చేయడం 'అంత్యోదయ' సూత్రం లక్ష్యం. దీని ఆధారంగా నీతి ఆయోగ్ విధాన రూపకల్పనకు ఈ సూత్రం దోహదం చేస్తుంది. (దీన్ దయాళ్ ఉపాధ్యాయ ఈ భావనను తెలియజేశారు)

సమ్మిళితం (Inclusiveness)

★ సమ్మిళిత సూత్రం ఆధారంగా బలహీన వర్గాలను అభివృద్ధి చేయడం, దేశంలో అన్ని వర్గాలు లింగ, మత, ప్రాంత, తరగతి, కుల, భేదం లేకుండా అభివృద్ధి ఫలాలు అందరికీ చేరేలా చూడటం. దీని ఆధారంగా నీతి ఆయోగ్ తన విధులు నిర్వర్తిస్తుంది.

గ్రామీణం (Village)

★ అభివృద్ధి ప్రక్రియలో గ్రామాలను భాగస్వామ్యం చేయడం. నీతి ఆయోగ్ ఈ సూత్రం ఆధారంగా చేస్తుంది.

డెమోగ్రాఫిక్ డివిడెండ్ (జనాభా వనరు)

★ భారత్‌లో యువ జనాభా ప్రధాన ఆస్తిగా ఉంది. వీరి సంఖ్యను విద్య, నైపుణ్యాలు, సాధికారత ద్వారా అభివృద్ధి చేయడం నీతి ఆయోగ్ ప్రధాన లక్ష్యం.

పౌర భాగస్వామ్యం (People Participation)

★ అభివృద్ధి ప్రక్రియలో పౌర భాగస్వామ్యాన్ని పెంచి, ఆర్థికాభివృద్ధిలో ప్రవాస భారతీయులు, దేశీయులను భాగస్వాములను చేయటం ద్వారా సుపరిపాలనకు దోహద పడటం నీతి ఆయోగ్ లక్ష్యం.

సుస్థిరత (Sustainability)

★ పర్యావరణ రక్షణ, ప్రాచీన సంప్రదాయ నిర్మాణం, అభివృద్ధి ప్రక్రియలు లాంటి అంశాల్లో ప్రణాళికల్లో స్థిరత్వాన్ని, సుస్థిరతను కొన సాగించే విధానాలను నీతి ఆయోగ్ ఈ సూత్రం ద్వారా రూపొందిస్తుంది.

పరిపాలన (Governance)

★ పరిపాలనలో పారదర్శకత, జవాబుదారీతనం, ప్రగతిశీల విధానాల రూపకల్పన మొదలైన అంశాల్లో 'కేటాయింపులు, ఉత్పత్తులు, ఫలితాలు' అనే సూత్రాల ఆధారంగా విధానాలను నీతి ఆయోగ్ రూపొందిస్తుంది.

ప్రత్యేక విభాగాలు

★ ప్రభుత్వ డాక్యుమెంట్ ప్రకారం నీతి ఆయోగ్‌లో కింది ప్రత్యేక విభాగాలు ఉన్నాయి.

పరిశోధనా విభాగం (Research Wing)

★ ఈ విభాగంలో వివిధ రంగాలకు సంబంధించి అనుభవజ్ఞులు, పరిశోధకులు, వారి రంగాలవారీ పరిశోధనా అంశాలను తెలుపుతారు.

సంప్రదింపుల విభాగం (Consultancy Wing)

★ కేంద్ర రాష్ట్రాలకు అవసరమయ్యే అత్యున్నత ప్రత్యేక సేవలు, నిధులు, సలహాలు అందించడానికి నాణ్యత పరిశీలనను సంప్రదింపుల విభాగం పర్యవేక్షిస్తుంది.

టీమ్ ఇండియా విభాగం

★ నీతి ఆయోగ్‌లో ప్రతి రాష్ట్రం తరపున తమ వాదనలు, భావాలను వినిపించడానికి టీమ్ ఇండియా విభాగం ఉంటుంది. ఇది జాతీయ భాగస్వామ్యానికి దోహదం చేస్తుంది. దీనిలో ప్రతి రాష్ట్రం, ప్రతి శాఖ భాగస్వామిగా ఉంటాయి.

విధులు

★ గ్రామ ప్రణాళిక యంత్రాంగాన్ని రూపొందించడం, అమలు, పర్యవేక్షణ.

★ ఆర్థిక వ్యూహాల్లో జాతీయ భద్రతా ప్రయోజనాలు ఉండేలా చూడటం.

★ ఆర్థికంగా వెనుకబడిన వర్గాల అభివృద్ధికి ప్రయత్నించడం.

★ భారత్ సహకార, పోటీ సమాఖ్యగా పరివర్తన చెందడానికి కృషి చేయడం.

★ వికేంద్రీకృత ప్రణాళిక నమునాను ప్రవేశపెట్టడం.

★ జాతీయ, రాష్ట్రాల అభివృద్ధికి దూరదృష్టి, ఊహాత్మక ప్రణాళికలను తయారుచేయడం.

★ కేంద్ర, రాష్ట్రాలకు పరిశోధనా ఫలాలు అందించే మంచి విధానాలను విస్తృతంగా అందించడం.

★ విజ్ఞానం, నవకల్పనల కేంద్రంగా ఉండి, నిపుణులతో కేంద్ర, రాష్ట్ర మంత్రిత్వ శాఖలకు విధానాలను రూపకల్పన చేయడం

★ అంతర రాష్ట్ర, రంగాల మధ్య వివాదాలు పరిష్కరించడం.

★ సత్వర, ఆర్థికాభివృద్ధికి సమగ్ర, సంపూర్ణమైన పద్ధతులు ప్రవేశపెట్టడం.

★ ప్రపంచ వనరులు, నైపుణ్యాల సమర్థ వినియోగాలను సమన్వయం చేసే సంస్థగా ఉండడం.

★ కేంద్ర రాష్ట్రాలకు పాలనా, విధాన నిర్ణయాలు, కార్యక్రమాలు, పథకాల రూపకల్పనకు సలహాదారుగా వ్యవహరించడం.

★ ఉత్పాదక శక్తి, సాంకేతిక పరిజ్ఞానాన్ని వృద్ధి అదనంగా పెంచేలా దోహదం చేస్తుంది.

★ ప్రభుత్వ విధానాలు, కార్యక్రమాలను పర్యవేక్షించి, సమీక్షించి ప్రభుత్వాలకు తెలపడం.

★ జాతీయ ప్రాధాన్యం ఉన్న అంశాల విషయంలో ఉమ్మడి అభివృద్ధి అజెండాకు ఆస్కారం కల్పిస్తుంది.

విజయాలు

- ★ నీతి ఆయోగ్ ప్రారంభం నుంచి ముఖ్యమైన అంశాల్లో సాధించిన విజయాలను అధికారికంగా విడుదల చేసింది. వాటిలో కొన్ని కింది విధంగా ఉన్నాయి.
- ★ డిజిటల్ చెల్లింపులకు ఊతం, వీటిని ప్రోత్సహించడానికి ఆంధ్రప్రదేశ్ ముఖ్యమంత్రి చంద్రబాబు నాయుడు అధ్యక్షతన కమిటీని ఏర్పాటు చేయడం.
- ★ వ్యవసాయ భూముల లీజుల చట్టం – 2016 ను రూపొందించడం.
- ★ భారత వైద్య మండలి (MCI) చట్టాన్ని రద్దుచేసి వైద్య రంగ నియంత్రణకు కొత్త సంస్థ ఏర్పాటుకు సిఫారసు చేయడం. జాతీయ వైద్య కమిషన్ ఏర్పాటు కోసం ముసాయిదా చట్టాన్ని రూపొందించడం.
- ★ కేంద్ర ప్రాయోజిత పథకాలను హేతుబద్ధం చేయడం.
- ★ విద్య, వైద్యం, తాగునీరు లాంటి కీలక రంగాల్లో వార్షిక పురోగతి సాధిస్తూ, రాష్ట్రాలు ఒక దానితో ఒకటి పోటీ పడేందుకు కీలక సూచనలు చేయడం.

రచయిత: దాసరి రాజేందర్

www.eenadupratibha.net
www.eenadupratibha.net